

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. У статті розглянуто зміст та принципи міжнародних стандартів організації фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Визначено першочергові завдання з наближення до стандартів фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцеве самоврядування, Європейська Хартія місцевого самоврядування, Всесвітня Декларація місцевого самоврядування, міжнародні стандарти місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України як держави одним з найгостріших питань, що визначає перспективи її подальшого розвитку, є проблема централізації влади. З цих позицій сьогодні набувають актуальності питання приведення вітчизняних принципів фінансування місцевого самоврядування до міжнародних стандартів, адже, ставши на шлях євроінтеграції, Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання основних стандартів у сфері фінансування місцевих територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема запровадження міжнародних стандартів організації фінансового забезпечення місцевого самоврядування неодноразово піднімалася у вітчизняній науковій літературі. Серед досліджень, присвячених даній тематиці, варто назвати роботи таких науковців та практиків як І. С. Волохова [1], В. Писаренко [3], Р. Покрова [4], А. О. Солodka [5], М. М. Черновська [6], В. М. Шкабаро [7] та ін. У цих та інших наукових працях розкрито основні принципи організації фінансів місцевих громад у розвинених державах. Разом з тим, сьогодні недостатньо вивчені окремі аспекти даної теми, що пов'язані з виявленням невідповідностей

вітчизняних реалій по відношенню до міжнародних стандартів фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження в даній статті є узагальнення основних принципів фінансування органів місцевого самоврядування відповідно до міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість аспектів державного та регіонального управління в розвинених державах стандартизовані, тобто регулюються міжнародними стандартами. Зауважимо, що міжнародні стандарти – це норми міжнародного права, які містяться в міжнародних договорах, що розробляються державами в рамках міжнародних міждержавних організацій. На процеси розроблення таких норм впливають глобальні тенденції інтернаціоналізації. Вони опосередковано впливають на внутрішньодержавні й міждержавні відносини, в результаті чого суб'єкти міжнародного права розробляють стандартизовані правила поведінки і визнають їх юридично обов'язковими [5].

Міжнародні та європейські стандарти у сфері фінансування місцевого самоврядування та формування їх фінансових систем успішно використовуються в США, Канаді, Латинській Америці, Японії, а також у більшості європейських країн [3, с. 207].

Основоположні принципи демократії, верховенства прав і свобод людини, визнання місцевого самоврядування як дієвої форми публічної влади закріплені у міжнародно-правових стандартах місцевого самоврядування, зокрема в Європейській хартії місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування ухвалена Радою Європи в 1985 році, є інструментом фінансових і структурних гарантій. Держави, які ратифікують Хартію, зобов'язуються надати ці гарантії органам місцевого самоврядування. Стандарти організації фінансів місцевого самоврядування визначені ст.9 Хартії, яка має назву «Фінансові засоби органів місцевого самоврядування». Основні стандарти організації місцевих фінансів зводяться до восьми принципових положень. Органи місцевого самоврядування в межах загальнодержавної

економічної політики мають право вільно розпоряджатися достатніми власними фінансовими ресурсами. Обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування має відповідати функціям, передбачених чинним законодавством. Частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування має формуватись від місцевих податків і зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах чинного законодавства. Цей стандарт Хартії також встановлює принцип, згідно з яким органи місцевого самоврядування наділяються повноваженнями встановлювати місцеві податки і збори. Але ці повноваження не є абсолютними, оскільки місцеві податки і збори органами місцевого самоврядування встановлюються в межах чинного законодавства. Фінансові системи, які формують підґрунтя ресурсів органів місцевого самоврядування мають бути достатньо диверсифікованими і мобілізувати наявні ресурси. Хартія передбачає захист більш «слабких» у фінансовому відношенні адміністративно-територіальних одиниць і вимагає запровадження процедур усунення фінансових диспропорцій або запровадження аналогічних заходів з метою подолання наслідків нерівномірного розподілу потенційних джерел фінансування. Відповідно до Хартії, органи місцевого самоврядування повинні інформуватись відповідним чином про порядок виділення їм фінансових ресурсів, а також про перерозподіл цих ресурсів. Відповідно до Хартії, для цілей здійснення позик інвестиційного капіталу органи місцевого самоврядування повинні мати доступ до національного ринку капіталу в межах чинного законодавства. Крім того, органи місцевого самоврядування можуть позичати кошти у різних формах, зокрема, в банківських установах, шляхом випуску місцевих позик, у бюджетах вищого адміністративного рівня тощо [6, с. 240-241].

Важливим міжнародним нормативно-правовим документом, що закріплює міжнародно-правові стандарти організації та розвитку місцевої демократії та функціонування місцевого самоврядування, є Всесвітня Декларація місцевого самоврядування. Формулювання Всесвітньої Декларації місцевого самоврядування значною мірою збігаються з положеннями

Європейської Хартії місцевого самоврядування і порівняно з останньою є точнішими. Зміст статей Декларації носить переважно стверджувальний, а не рекомендаційний характер. Декларація не є обов'язковою для виконання Україною, але становить значний інтерес і має певне значення при прийнятті внутрішньодержавних нормативно-правових актів. Прикладом імплементації цих міжнародно-правових норм може бути той факт, що багато положень Всесвітньої Декларації місцевого самоврядування міститься у Хартії українських міст. Більшість стандартів організації місцевих фінансів в Україні, які визначено Європейською Хартією, поки що залишаються нереалізованими. Але здійснено конкретні кроки з метою створення ефективного місцевого самоврядування, що докорінно змінить фінансову систему держави. Перші кроки щодо реформування системи місцевого самоврядування та фінансової системи України, які розпочалися після ухвалення Конституції України, а згодом і змін до неї, засвідчують, що Україна почала свій активний розвиток у напрямку до міжнародних стандартів організації місцевих фінансів.

З метою інтеграції до ЄС, при подальшому реформуванні відносин між бюджетами, щодо визначення сфер компетенцій місцевого самоврядування існує необхідність врахування положень міжнародних документів. Серед таких документів також зазначимо Європейську Хартію міст, Єреванську Декларацію про децентралізацію, Європейську декларацію прав міст та Декларацію (країн СНД) про принципи місцевого самоврядування. Європейська Хартія місцевого самоврядування є найбільш повним і вичерпним документом міжнародного значення, що встановлює концептуальні основи місцевого самоврядування. Решта документів націлені на розкриття цих основ у тих або інших сферах. При цьому, положеннями Всесвітньої Декларації правильно зазначається, що хоча проблеми та завдання, які стоять перед країнами, співпадають, їх вирішення можуть відрізнятися залежно від конкретних соціальних, економічних та культурних особливостей кожної країни (пункт 3) [1, с. 86].

Висновки. Основні стандарти організації та фінансового забезпечення місцевого самоврядування визначені у Європейській Хартії та Всесвітній

Декларації місцевого самоврядування. Таким чином, у Європейській хартії місцевого самоврядування, Всесвітній Декларації місцевого самоврядування та інших документах закріплено рамкові норми міжнародного характеру, без визнання державами яких і закріплення у внутрішньому законодавстві важко говорити про спільні підходи країн Європи до проблем становлення і функціонування місцевих співтовариств, їх представницьких органів як основи демократичного устрою, про гармонізацію національного законодавства в цій сфері і, отже, про домінування інтеграційних тенденцій у Європі. Національне законодавство в цілому відповідає світовим стандартам, але доцільно удосконалити належним чином конкретні норми законодавства у цій сфері, зокрема щодо фінансування органів місцевого самоврядування та забезпечити механізм запровадження міжнародно-правових стандартів місцевого самоврядування у практиці суб'єктів місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел та літератури.

1. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2010. – 233 с.
2. Міжнародні стандарти відкритості та прозорості громадських фінансів в законодавстві та практиці України. Спроба оцінки. / Марта Мацкевіч, Ельжбета Маліновска-Місьонг, Войцех Місьонг, Адам Недзельські, Марцін Томаяк. – Варшава, 2003. – 44 с.
3. Писаренко В. Правові аспекти формування фінансової системи місцевого самоврядування в Україні в контексті застосування міжнародних та європейських стандартів і врахування зарубіжного досвіду / В. Писаренко // Право України. – 2009. – № 11. – С.207-211.
4. Покрова Р. Місцеве самоврядування в конституційно-правовому просторі сучасної України [Електронний ресурс] / Р. Покрова // Демократичне врядування. – 2011. – Вип. 8. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/>
5. Солодка А. О. Запровадження міжнародних стандартів до діяльності системи місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. / А. О. Солодка. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua>